LAPIS LYDIUS

Animadversionum Expertissimi

DOMINI

A. STOCHII.

Medicinæ Doctoris in

Cel. DOMINI

J. GORTERI. A. L. M.

Nec Non

Med. Professoris Ordinarii,

BREVEM EJUS DESCRIPTIONEM

ET

CURATIONEM

MORBI EPIDEMII

PER

DIAPHORESIN

AUCTORE

H. R. VOSCH, VAN AVESAET, Med. Stud.

HARDEROVICI,

Apud GUIL. BRINKINK, Bibliopolam & Typ. 1734.

LECTORI SPECTATISSIMO.

S. P.

TAm perversæ indolis, tamque perditorum morum hominem, qui ignotos non solum, sed & insontes, ut nos sumus, aggredi & calumniari delectatur, propriis id nisi meis oculis intuitus fuissem, inveniri, haud facilè credidissem: qui nos inquam ipsi ignotos hoc turpissimo semi-latinorum *nimirum ac* idiotarum, *vocabulo dedecorare nullo pudoris colore suffusus conatur.*

Ut maledici hujus ergo hominis libidinem infringam, fallacisque ipsius calami detestabilem arrogantiam suffocem, eruditisque lectoribus pateat, quid sit de decreti hujus veritate, exiguum hocce opusculum non nunquam in lucem proditurum volui.

Attendant interim, quam præcipite lapsu è celsissimo honorum cacumine, quod per insanam dißertationis suæ scalam, ut saltem sibi imaginatur, scanderit, in imam, ac profundissimam maris abyssum cum infelici ICARO præcipitaturus sit. Ferre equidem ægrè Expertissimus Auctor non poterit, quod si de semi-latinorum ac idiotarum agmine unus, ut sum, turpissimos ipsius errores eruat: Sciat enim me nunquam ipsi insultare ausum fuisse, nisi & primus nos fuisset aggressus; quapropter & defensoris partem tenere, & nos ipsos defendere,

quan-

quantum in me est, non erubescam. At quis jure quæreret quam ob rem ipse CEL. PROF. sua ipsius non defenderit documenta; an hæc timore præcinctus præ scribendi Auctoris concinnitate sua submittens STOCHIO victoriam dereliquerit? ast rei pulchritudo non latescit sub eloquentiæ formâ. An ergo doctrinâ doctori dissimilis reformidet ipsius astutiam? astutia pro ut hæc quibusdam quoque brutis propria rationalem prudentiam disjunctam sibi habens, & ut vis verbi, istud non multum honesti significare, indigitet, floccisit. Quid ergo?

Videns PROF. totam dissertationem meram conplecti confusionem, & Auctorem invidiosissimo vesaniæ telo sauciatum, mirum in modum furere, ne itaque vindictæ desiderio immanem ejus rabiem ulterius instigaret, aliisque præterea longè utilioribus occupatus, maluit hasce insanè contextas Auctoris querelas tranquillo animo supersedere, quam sua majoris mercedis has improbando negligere.

Hæc ergo sunt causæ, quæ, ut contra immanem hunc ac impudentem nostrûm hostem calamum susciperem, me impulerunt. Si quos forsan commisissem errores, quod pro hac vice prima contingere rarò minimè potuisset, quam ut hi rudi, idiotæ, ac semilatino mihi condonentur, Lectorem nihil vehementius rogatum volo; feliciter interim diu vivat.

LAPIS

LAPIS LYDIUS

Animadversionum Expertissimi

DOMINI

A. STOCHII

Medicinæ Doctoris

IN

Cel. DOMINI

J. DE GORTER A. L. M.

Nec Non

Med. Doctoris & Professoris Ordinarii.

DE

MORBO EPIDEMICO.

I.

Priusquam inconsuetum ac fastidiosum nimis præ meo luctu proh dolor coactus hoc ipsum aggrediar opus, quædam ex Auctoris præfatione, quibus excerpte, haud multa suorum contradicto-

riorum aggregatione opus, innotefcet, quo propofito, quo animo, quâ denique mente hanc fuam differtatiunculam mira rerum colluvie conflatam confcripferit, ponderandâ funt. fari enim non erubefcit in principio fe ex morbo fibi fatis familiari decubuiffe, quo igitur pacto oblatos fibi ægros vifitare non valuit, attamen Epidemici hujus morbi defcriptionem edere non quievit, quos tunc quoque ipfi perfcrutari proprie coram decumbentium lectis non licuit. Inivit quidem confilium cum filio fuo urbis fuæ medico ordinario, ut fatetur, quod fi B. L. legerent, aut prælegi audirent, judicarent hunc fortè verum ac præ cæteris præftantiffimis medicinæ cultoribus medicum expertiffimum; verum præfciant hi ordinarium hunc Enchufæ urbis medicum paucas, ne nullas dicam Accademicas frequentaffe lectiones, cujus ergo confiliis expertiffimus Auctor Stochius palliatus ac inftructus aggreditur Epidemici hujus morbi defcriptionem; quâ omni conamine Cel. Profef-

noft.

noſtri ejusdem morbi deſcriptionem ipſius contrariam reprobare laborat, qui ipſe multos vidit curavitque ægros; adeoque inexpertus expertum, doctor Profeſſorem carpit, quâ autem mente, cuique L. dijudicandum relinquo.

Inferius dicit *planè novam methodum curativam* ſe inveniſſe, ſed fallitur, nam omnibus ferè in morbis Epidemicis conati ſunt Auctores practici alexipharmacis & ſudoriferis ſuſceptam malignitatem expellere: imo ille ipſe Auctor, ut patebit, ſæpiſſimè de hâc nova methodo cogitavit. Pergens in fine notabilem ſe commiſiſſe errorem luget, quaſi præter hunc unum non plures, unicum tantummodo grandiſſimum, nimirum à principio ad finem, quo adſcriptam malignæ aeris qualitati conſtitutionem Cel. Profeſſoris noſtri non ſolum, verum etiam contra aliorum omnium præſtantiſſimorum practicorum obſervata manibus pedibusque obtrudere ſatagit. Præf.

II. Ut itaque methodum Expertiſſi-

mi Auctoris nostri, ejusque ordinem, quem ipse tenet, æmuler, eumque à capite ad calcem persequar, præfari Auctoris sententiam necesse autumavi; adeoque à magnificis hisce inchoabo
§. II. ipsius dictis, *Morborum Epidemicorum historiam describere, merito institutum utilissimum habetur, ac laudabile.* Si hæc simplici ac sincera mente, etiamsi debitè, laudet, cur igitur in Cl. Profess. observationes, talia præstantis, insurgit? *Dolendum itaque*, ait, *post venerandum*
§. IV. *Hippocratem sequentium temporum practicos Epidemica adeò negligenter tractasse.* Quis nunc vestrûm L. H. has insolentes, & intolerabiles ne dicam, Auctoris quærelas non irrideret? ejulat de negligentia Epidemicorum morborum scriptorum, & de eorum in revelando posteris suorum temporum Epidemicarum constitutionum casus & observationes pigritia. Sed ecce! (præter ipsius sibi contradicendi normam, dum dicit ac insigniter laudat diligentiam conscribendi Epidemicorum Morborum

con

constitutiones, Sydenhamii videlicet & Ramazzini, qui tam eruditè suarum regionum constitutiones divulgarunt) fateri non erubescit sibi cum cæteris sui similibus hæc in lucem allata, & ab ipso Auctore citata horum Auctorum deficere scripta. Præter hæc en adhuc aliorum medicorum observata ex Ephemeridibus naturæ curiosorum deprompta.

Epidemica constitutio ruralis Anni 1690: dec: 2: an: 9. p. 17: app: seqq: anni 1691: dec: 2: an: 10: p: 76 app: seq: Epidemicorum Morborum Procreatio dec: 2: an: 7: p: 178. 193. Epid: Catarrhus dec: : an: 9: p: 203. Epid. Morb: dec: 3: an: : p: 102. Epid: dysenteria torminosa dec: 3: an: 1: p: 103. &c. præterea recentes scriptores, qui præsentes constitutiones cum omnibus earum adjunctis difficultatibus auxilii gratià describunt, omni conamine injuriat.

III. *Haud mihi propositum est consummatam descriptionem in medio proferre.* Quia scilicet ex familiari Morbo decumbens, cum- s. v.

que nullos intuitus fuerit ægros, fractis
proſtratis viribus hoc grave onus ſuſtent
re non potuit: Cujus omnem in C
Profeſs: effundens bilem non mentis ſu
ut jam jam puerile hoc Auctoris anagra
ma candidius confirmat, cum in M. A.
A. L. M. converterit, Profeſs: his ad ira
concitari putans, ſed falleris Amice, comi
ſeretur inſipientiæ veſtræ. *Multò minus h
ce Morbis medendi methodum & medicis &
gris præſcribere.* Auctor non mentis eſt hu
malo medendi methodum præſcriber
quia ſcilicet Cl Profeſs. abhorreſcit;
aliam componendi, deficiente forſan i
ſimplicium medicaminum copiâ, aliori
Medicorum irriſum veretur. Sed q
jure quæreret, cujus ergo utilit
tis hæc tam inſignis Doctoris noſ
diſſertatiuncula? ut tantum *diſſertat
nem Cl. Gorteri A. L. M. ac Med. P
feſſ: ordinarii mentis lance trutinaret.* S
quis dæmonum, Cl. Profeſſ. noſtri a
probandi aut reprobandi opera, ha
tam audacter Auctori mentem incu
ſit? quis illum librorum cenſorem
tuit?

I

IV. *Causam Epidemicæ hujus Constitu-
ionis investigare, ex supradictis, non vide- §VIII.
ur Mihi multum obscuritatis involvere.*
) Stupendum Medicinæ oraculum post
enerandum Hipp: Sydenhamio ipse se
loctiorem agnoscit! qui, causam Epi-
emicorum Morborum imperscrutabilem
sse, candide fatetur: nostro verò
uctori facilis est; volens quippe pro-
are frigus hujus morbi præcipuam fuisse
ausam, hunc Hipp: citat textum, *a fri-
ore reddi corpora firma, agilia & bene
olorata.* Si hæc verba Auctoris causam
pidemici probent, misere circumducor,
ontrarium enim explicant: adducere
unc tamen textum voluit, ut, se quan-
oque *Hipp:* aphorismos inspexisse iis-
ue operam dedisse, L: pateret. Si ta-
s Auctoris nostri tota sit theoria, qua-
s hæc aphorismi explicatio, ut posset
er omnino contrarium textum suam
xplicare causam, cunctæ in Medicina
uæstiones difficillimæ inspicienti faciles
onceptu forent. Sequens, quod ex Hipp:
dduxerit exemplum nil magis stringit,
quia

quia hic Morbus non ex aëris frequenti mutatione productus, ut Hipp:, quam antecedens. Quas vero proprio marte addidit rationes ſibi ipſi ita, ut non indigeant refutatione, contrariantur. *Auſtrina & tepida Conſtitutio potuit Cutis poros ſervare apertos &c. unde humores increſcunt, & augentur excretiones & ſecretiones.* ô Amentiam! an poſſunt excretiones fieri copioſiores, & inſuper humores increſcerre? quod idem eſt, ac ſi diceret copiam augeri. Ego fateor hanc œconomiam me intelligere non poſſe, niſi dicat Enchuſæ aliam omnino præter naturam naturalium rerum diſpoſitionem obſervari, quam Hardervici vel ullibi. *Qui vel coagulati facilè &c.* Quis unquam docuit materiem inſenſibilis perſpirationis aquâ tenuiorem coagulari poſſe? niſi Doctiſſimus Dominus noſter caſearius velit a gelu vel frigore congeleſcere; hæc autem congelatio nunquam Medicis coagulatio appellatur. Si vero congelatio & coagulatio Auctori idem ſit, æquo jure quæſo, ſi humores ita

craſ

craſſi facti, ſpirituumque fluxum animalium per nervos commorati ſint, an inde Catarrhus? Si ſtuporis paralyſisve rationem reddere voluiſſet, hæc ſane valuiſſet ſententia; quæ vero adhunc morbum Epidemicum minime ſpectat.

V. Hæc itaque occurrunt verba *in horum Morborum curatione animadverti materiem morbi inſpiſſatam, coagulatam, & craſſam.* Materiem inſpiſſatam & craſſam fuiſſe pro cauſa proxima concedo, modo aliquid acre tenue addatur, in hoc viſcido irretitum vellicans: depravatus hic ſuccus nervoſus, ut ad omnes corporis partes tendit, quaſcunque etiam partes in motum inordinatum concitare poteſt; hinc quoque humores inſpiſſantur, ut in aliis morbis ex nimio motu obortis, unde etiam omnia illa omnis generis ſymptomata & illa cruſta phlogiſtica in ſanguine ab Auctore citata. Quid autem venæ ſectio (: ut loquitur Auctor, *Quibus ſtatim ſuccurrebam venæ ſectione & quidem urgentibus ſymptomatibus, bis terve repetita* :) effecerit, ſequenti §. IX.

ti

ti § inquiremus. Antequam tamen transeam ad aliud, hoc Auctoris mirabile inventum oblivioni tradi equidem non licet, quod *Morbi ex materia insensibilis perspirationis retenta & corrupta, prout ista fuerit variæ indolis, variarunt etiam ejus symptomata.* Sed cum venia Expertissimi Domini Auctoris dico, nos derivare symptomata non ratione varietatis materiei insensibilis perspirationis, nam hæc per totam corporis oeconomiam utique eadem fuerat, sed ratione partium, quas ipsa occupaverat. Neque minus paradoxum est, hanc Morbi materiam cum Auctore crassam fuisse, statuere, quam tamen diaphoreticorum ope curare valuit, hoc est, ita attenuare, ut invisibiliter & insensibiliter per exilissimos cutis poros transmeat.

VI. *Laborantes febribus continuis, do-*
§ X. *loribus pleuritidem mentientibus.* Nulla hic hujus symptomatis demonstratione opus, quoniam in ipso hoc paragrapho paulo inferius Auctor confitetur Morbi fomitem latitare in succo nervoso dicens,

quando

quando ſyſtema nervoſum magis quam ſanguineum afficitur: NB dum alter *Phlebotomiam nòn ſubiit, bis venam ſecari juſſi.* Hæc cohærent! morbi cauſa celatur in ſucco nervoſo, & diſſectâ venâ hanc ex venis elicere tentat. Quis itaque unquam vitium in ſucco nervoſo latitans venæ ſectionis ope educere potuit? Sed quod magis miror, ex monitis Expertiſſimi Auctoris noſtri, an hoc in morbo vena ſecanda, vel omittenda, etiamſi Oedipus eſſem, eruere nequeo: ita enim dubium relinquit Lectorem, ut ex his nihil emolumenti capere valeat. Sunt hæc ne ſigna, ex quibus dignoscuntur medici, quibus naturalis praxis adeò cordi eſt? *nitroſorum ac diaphoreticorum uſu brevi convaluit.* Ni hæc ſint contradictoria & omninò oppoſita, totum me fallet opus: nam iisdem (: dum hæc calumniat dicendo, *ac planè novam methodum curativam adinveni* :) utitur Auctor remediis. Adeò ut *in omnibus habito reſpectu ad diaphoreſin* non dubitaverit novâ hâc methodo medendi omnes ſibi oblatos

Præf: pag: 2

§ IX.

oblatos curare ægros. Quid nunc profuit venæ sectio, quoniam secundum propria Auctoris confessa morbi causa latitabat in succo nervoso, unicuique justè dijudicandum offero. Nonne commodius ac facilius per descriptam tantummodo Cl: Profess: formulam, vel saltem si non per hanc, huic similem, id acre & heterogenium expelleretur é corpore? dum expulsâ omnia per experientiam cessabant symptomata? dum phlebotomia non auferebat morbi causam, sed tantummodo effectum mitigabat: & præterea venæ sectio magis obfuit, debitas quippe ac absolute ad discussionem necessarias subtrahebat corpori vires.

§ XII. VII. *Quam Cl: Profess: in Titulo descriptionem vocat, vocat in præfatione historiam.* Miramur sané, quoniam sagacissimus Cl: Profess: Captator cum Eruditis se comparare satagit, dumque ita fatur, *cum pace clarissimi Gorteri*
§ XIV. *dixerim me cum plurimis Eruditis distinguere &c*, cortici tantummodo adhærens,

me-

medullam insanè tangens respiciat ad hanc distinctionem. *Videtur potius rem obiter tangere.* Quod ipse alium se longe doctiorem docere cupiens ac huic scribendi methodum præscribens tam turpe præscriptæ huic legi peccet, ridiculum est: prius enim, si rem bene ceperit, teneretur historiæ defectum supplere, ut ita Lectori opusculum istud præfuisset perfectius. Evolvi itaque & revolvi totam Auctoris dissertatiunculam, copiosissimas calumnias, & abundantes, plus quam fas est, sensuum inversiones me quidem invenisse fateor, sed nullibi satis claram aut distinctam morbi descriptionem: Et inde non solum rem obiter tetigit, sed tanquam cruentissimus, esatiabili fame devictus spectatam prædam dilacerans leo, invidiosissimas injiciens suas ungues ad extremum minutim totam Cel. Profess. descriptionem decerpsit. Ulterius pergit Cl. Profess. hos morbos *Epidemicos* vocare *Sporadicos*, verum, si quis perspiciat & evolvat propria hæc Cel: profess. mei verba, dicentis

S. XII. (margin, beside line 1)
§. XIV (margin, beside "Epidemicos" line)

 cum

cum in principio hujus Epidemiæ conſtitutionis medicamenta, quæ in ſimilibus morbis ſporadicis adhiberi ſolent, experiebar nihil prodeſſe &c. contrariam mecum fovebit ſententiam. Hæc enim idem ſignificant, ac ſi dixiſſet, medicamenta, quibus morbi ſporadici, qui ſimilibus ſtipantur ſymptomatibus, nihil prodeſſe experiebar: Cl. Profeſſ. enim non mentis fuit, prout, antequam deſcripſerat hanc conſtitutionem, modo diu ac ſæpiſſimè publicis id nobis lectionibus tradiderat, hos inter ſe confundere morbos.

VIII. Quò qnis penitius Auctoris diſſertationem inveſtiget, eò inaniori faſtu Lectori turgere videbitur, dicens *attamen Cl. Profeſſ. & ego de ea cogitavimus: ac probè novi multos juniores & an-*
S. XV. *noſiores medicos ea cogitare.* Ac contra medicæ artis dignitatem affatur *inſenſibilem perſpirationem tonſoribus eſſe notam* adducens *Ephimerides.* Sed adducat, quæſo, unicum duntaxat Auctorem præter Cel. Profeſſ. noſtrum, qui ex profeſſo per experimenta inſenſibilis perſpirationis

nis descriptionem reddidit, eamque examinavit; solus enim SANCTORIUS & JAC. KEIL. experimenta posuerunt, confuso ordine sua observata aphoristicè Erudito orbi sacrantes: reliqui omnes commentatores sunt. Ephimerides, quas citat, pervolvi, & duo aut tria ad summum, ubi de hac evacuatione mentio fit, detexi: si Auctoris filius Enchusæ urbis Archiater præ familiari morbo perscrutandi aliorum Auctorum opera impoti Doctori suâ fide exempla hæc ex aliis Auctoribus se detexisse pollicitus fuerit, sine dubio, ut in tradenda morbi historia, fefellit parentem. Præterea sæpissimè de insensibili perspiratione cum Cl. Professore cogitavit; fortasse quia insensibilis perspirationis materiam §. IX. ter & §. X. bis illicere conatus fuit ex venis.

IX. *Ad elaborandam ergo methodum curativam Epidemici morbi, non tantum requiritur sedula & attenta observatio, sed quam maximè ingens decumbentium copia.* S. XVI. Si quis jam prudenti mente prædictus hæc Auctoris effata perspiciat & evol-

vat,

vat, an diceret anceps, Auctorem nostrum helleboro opus habere? ad me quod attinet, nullum expurgatorium aut certius exhiberem aut securius. Latrare non erubescit, describentem morborum historias, sedula & attentâ observatione, ac ingenti decumbentium copiâ indigere: verum non recordari videtur hæc requisita ipsi præ cæteris deficere, dum præf. linea prima conquæritur, se tunc temporis morbo sibi familiari laborasse, *decumbenti ex morbo mihi satis familiari &c.* at verò Aucupi literarum nostro hæc requisita æque necessaria esse, imo magis necessaria quam quidem describenti morborum historias, mihi videntur; cum tamen utrique studuerit: turpes commisisset errores, nisi filio suo urbis suæ medico ordinario, qui 20 dierum tempore Universitate Ultrajectinâ Doctoralem lauream abstulit, adeò fidem habuisset. Addit §. XVI. *minorum verò urbium vel tractuum practici diligenter observent.* Hanc, quam aliis nititur præscribere, legem, paulô attentius si inspexisset & explo-

plorasset Auctor, tam ridicula, futilia, tamque absurda non evomuisset in hujus morbi descriptionem: Sed id ipsi condonemus, & cogitemus decumbentium copiam, quosque ægros coram eorum lectis non viderit, defecisse, & ut ex ipsius scriptis dijudicandum est, quosque modo nominetenus novit. Decepturus lectorem ulterius iterum pergit, *Ego ipsam hanc, vel non multum ab hac differentem, constitutionem subitaneum ac acerbissimum frigus excepisse observavi.* §.XVIII. Solus ergo Auctor contrarium expertus est contra omnium aliorum experientiam, illorum etiam Doctissimo Auctori nostro Enchusæ cohabitantium, qui non aliud, quam præmaturam præteritæ hyemis aëris humiditatem, nubilositatem, ac præter consuetudinem tunc temporis calidum se eum observasse, fateri coguntur.

X. *Causam morbi fuisse universalem, eamque aëri, ejusque qualitati, non occultæ, verum manifestæ adscribendam*, astipulatur §. XX. In germania decrustatum

panem aeri nudo expoſuerunt; cumque 24. horis ibidem pependiſſet, demerunt, & canibus projecerunt: devorantes autem inſtinctu gulæ canes dirisſimâ mortis lege mulctati ſunt. Quæ nunc rationalis ingenii ſpecimen præ ſe ferens creatura hanc aëris qualitatem, non dico non univerſalem, nam utique universalis fuit, non occultam fuiſſe crederet? aſt ferè ſtatuerem Expertiſſimum Auctorem noſtrum inter manifeſtas nimirum & occultas morborum cauſas hanc non callere diſtinctionem.

XI. Aerem humidum inſenſibilis perſpirationis materiem in corpore retinere, hæc eſt Cl Profeſſ. noſtri ſententia; cui infenſiſſimus noſter adverſarius hisce contrariatur verbis *aërem calidum cutis poros aperire, frigus verò eos occludere,* §. XXI. *receptiſſimum eſt.* ô Lepidum caput! videtur hic pro forma quid ſolummodo pro quo oppoſitum, nam requiſita, & abſoluta Epiteta, ſine quibus nil probat nec refutat, ſponte ea ipſum oblivioni tradidiſſe, ut nempé contrariandi dempta jace-

jaceret occaſio, firmiſſimé tenemus. Sed amice ſic non itur ad aſtra: aerem calidum ſimul & ſiccum non eſſe impedimento inſenſibilis perſpirationis exhalanti materiæ, ſed é contrario cutis poros magis aperire, & inſenſibilis perſpirationis exhalationem plus promovere, receptiſſimum eſſe, auctori aſſentimus. Calidum verò & humidum, in his conſiſtit tam lata hæc noſtrûm diſcrepantia: tepor enim aperit cutis poros, quod omnibus ferè notum eſt; etiam communi vulgo; verum humiditas quam qualitatem calor dummodo conjunctam habuit, inſinuando ſe inter cutis porulos, quos tunc temporis apertos confitemur fuiſſe, ſui ingreſſu, laxandique potentià, cujus naturæ eſt, egreſſum inſenſibilis perſpirationis materiei ſtipavit. Aër humidus laxat ſolida, & ad expellenda eorum contenta ineptiora hæc reddit, atque calor diſponit ad putredinem: unusquisque novit aërem nubiloſum humidum hyemali tempore etiam eſſe vitandum inſenſibilem evacuationem inhibentem.

His igitur paucis autumo luculenter

me satis demonstrasse, receptam Auctoris propositionem nil veri aut falsi significare sinè propositis ac absolutè additis adjectivis; nisi forsan diceret se hoc modo vel potius ab hac aeris qualitate derivare præteritam hujus morbi Epidemici constitutionem ab aëre frigido scilicet, quod nulla indiget refutatione, nec mentis sum diu his inhærere, verum utilioribus deterere tempus; nam unicuique præteritæ hyemis initium in memoriam revocanti, ut & à posteriori perscrutanti hæc melius patebunt.

XII. Materiam vel potius causam morbi sui generis fuisse, quam haud facilé explicari potuisse, juxta Cel. Profess. nostri sententiam, Expertissimus Auctor miratur dicens *id commune esse omni acri & heterogenio, quod semper sui*
§ XXII. *generis sit, & hic nil significare.* Verum si Expertissimus noster Auctor ex occulta aëris qualitate §. x. descripta manifestiorem deduxerit causam, ac propé dicat quid sit id aëris malignum, cujus naturæ, & unde productum (ceteroquin non

esset

eſſet manifeſtum) quod Cel. Profeſſ. p. 15. *Miaſmata* appellat, magnus nobis erit apollo. Præterea hujus Cel. Profeſſ. obſtupeſcit, materiam morbi tenuem fuiſſe, ſubtilem, ac ſemi volatilem: verum rectius ſibi imaginatur ſe derivaſſe morbi cauſam ab incraſſatione humorum (quod quidem non negamus reſpectu effectus, ſed tanquam cauſam remotam efficientem rejicimus) ut fatetur *quod omnes ferè morbi catarrhales dictitent horum morborum cauſam plerumque eſſe lym-* S.XVII. *pham, aliosque quosvis humores inſpiſſatos & fere ſtagnantes.*

Quod indicationi ipſius curativæ etiam quam maximé quadrare mihi viſum fuit, nam inſpiſſatos & coagulatos humores, juxta propria ipſius confeſſa §. IX. & X. Diaphoreticis per minntiſſima cutis ſpiracula eliminare conatus fuit. NB *morbi Catarrhales dictitent cauſam eſſe lympham, aliosque inſpiſſatos humores.* Primò omnes Auctores per lympham exprimunt humorem tenuem aquoſum non concreſcibilem; Stochius verò concreſ-

cibilem: Licet enim Auctorem expertissimum quandoque mihi objecturum credam, humores concretos aliquando & inspissatos defectu motus productos in quadam animalis parte inveniri, istudque concretum vel inspissatum esse lympham; respondeo coalitum istud non concrevisse lymphæ qualitate ejusque naturà verum mediante nostri corporis gelatinâ; fateor quidem lympham particulis nutrititiis aliquando permisceri, sed quandoque etiam non; & etiamsi, ut cum hisce coalescat, interdum contingeret, id non proprié lymphæ, sed nostri corporis gelatinæ adscribendum est. Aqua enim hac vel potius harum particularum societate liberata semper suam tenuem & lympidam indolem retinet, nisi fortiori vi superetur & in glaciem convertatur. Alterum est eruditum Auctorem catarrhos derivare contra communem tam plebeorum quam medicorum sententiam ab incrassatione humorum: sed quo tunc quæso medio inspissati hi humores tam celeriter ex una in aliam

partem

ſuam facerent Metaſtaſin? nonne dolores verſatiles vagi &c. per omnes corporis partes vagantes quaſi unico ictu has perreptantes ex una in aliam partem volant; hi tamen dolores varias agnoſcunt cauſas; minimé verò unicam, etiamſi falſam, ut Stochius.

XIII. Quoniam Auctor tam humilis §.XXIII.
& innocens ignorantiam ſuam aperté nimis fatetur dicens *quomodo ſucci aſperæ arteriæ & membranæ pituitariæ hinc per reliquum corpus diſpergantur non video*, pro viribus id ipſi aliquantulum & quomodo demonſtrare conabor, quod ſive tunc capiat ſive non mihi quoque perinde erit. Hi humores ſtagnando liquefacti, quæ eſt perpetua ac veriſſima obſervatio viſcidi ex minori circulatione nati, à venarum lymphaticarum oſculis abſorbentur, atque ita tandem per totum eorpus diſperguntur. Hæc obſervatio perpetua falli neſcia (ſi expertiſſimus Auctor RUYSCHIUM, MORGAGNI, HEISTERUM & ſimiles Auctores Anatomicos conſuluiſſet, qui per injectiones certio-

tiores artis filiolos reddiderunt, venarum oſcula in corporis cavis hiantia eſſe, & ad recipiendos humores, ut vaſa lactea & venæ meſeraicæ chylum ex inteſtinis recipiunt, promptiſſima) dilucidius Auctori patuiſſet; nec dubito, quin coecissimo huic (*non video*) verbo pepercisset. Deinceps pergit dicens *illuſtrans hoc quibusdam ſimilitudinibus non parum claudicantibus.* Etiamſi non demonſtraverit in quibus claudicent, multa enim talia in re medica inveniuntur, quæ, niſi quibusdam ſimilitudinibus captui ad faciliorem intelligentiam adaptarentur, inperſcrutabilia eſſent; dico tamen mihi etiam licitum videri dicere, ſi ita claudicarent, ſicuti tota hæc Auctoris diſſertatio, ipſas fixam debere tenere ſedem cum Auctore noſtro fortè ex podagrico dolore decumbente.

XIV. *Datur, quod lubentiſſimè fateor,*
§ XXIV. *eruditum neſcire &c.* Quod fatetur, eo inſimulat Cl. Profeſs. *ſpeciale* quid admittentem; ſi bene feciſſet, publice Auctor expoſuiſſe debuiſſet, quid ſit

iſtud

iſtud ſingulare, quod variis in conſtitutionibus Epidemicorum diverſos producit morbos, de quo in tota ipſius diſſertatiuncula nulla mentio fit, nullamque reddit rationem. *Unicum tantum appropriatum, deſpectis omnibus aliis remediis præſcribit.* Quid pluribus indigeremus remediis, quum unicum hocce, dum indeferenter morbi cauſam omnis generis Symptomata producentem expellens ſuſtulit ejus effectus, ſuffecerit? cum autem deſcripta Cel. Profeſſ. formula Auctori ex ſua ſententia non ſatis valida aut probabilis videretur, ipſe meritò probabiliorem aliam bono publico inſerviendi cupidus præſcripſiſſet: ſed ut §. III. notavi, vel non auſus fuit, vel ſimplicium copiâ carens non valuit. Et quod Cl. Profeſſor reliqua remedia deſpexiſſet, in his Expertiſſ. Auctorem veritati nimium peperciſſe, unusquiſque L. A., qui Cel. Profeſſ. deſcriptionem luſtravit, quoniam nullibi in tota deſcriptione ſua ullam, quâ tale quid dijudicari poſſet, præbuit ſuſpitionem, facilè crediderit.

XIV. *Sic Cl. Profeſſ. primò intendit ma-*
§. XXV. *teriam ex ſua ſententia peccantem per inſen-ſibilem perſpirationem educere, dein viſci-ditates corporis ſolvere.* Eodem nunc ti-tulo, quo Auctor ſe juſtè nobis detraxiſſe arbitratus fuit dicens *Profeſſori certè è Cathedra coram ſuis ſemi latinis ac idiotis diſcipulis*, & hoc quidem pluraliter! illo ipſum afficere tentabo, meliorique ratione demonſtraturus ſum Auctorem ſe verum profeſſum fuiſſe idiotam, atque Profeſſ. noſtri Cl. ſententiam non intellexiſſe: ideòque non ſemi-latinum, verum ſemi-doctorem. Neminem ſané crederem aliquantisper in medicis verſatum tam triſtem ac deplorabilem ſine luce fovere cœcitatem, quin detegat Profeſſ. meum Cl. per ſequentem hunc ſcribendi modum non intelligi voluiſſe, ſe mentis fuiſſe per appropriatum tale inſenſibilem perſpirationem adaugens medicamentum corporis viſciditates, quæ hujus acris, ſubtilis, ac ſemivolatilis materiæ quandam partem ſibi intricatam haberent, eliminare é corpore

pore: nam tunc reverà ille ipſe Cl. Profeſſ. cum Domino Stochio idiota videretur, qui §. IX. & X. viſciditates ipſas per Diaphoreſin ſe eliminaſſe, ut putat, fatetur. Ita enim Cl. Profeſſ. ſententia p. 8. ſeſe habet.

Primò, quoniam materia erat tenuis & volatilis omnium optimè per inſenſibilem perſpirationem educi poſſe, dein, quia intricata hærebat in multa viſciditate noſtri corporis, eam eſſe ſolvendam, ut recepta materia educi poſſet, hanc mihi formavi indicationem curativam. Inquiſivi dein medicamenta, quæ huic indicationi inſervire poſſent, quæ nempè largiorem perſpirationem faciebant, reſolvebant mucilaginem, & tamen non magnum calorem excitabant. Quo nunc quæſo pede Profeſſ. poſſibile foret, prius materiam tenuem educere per generale medicamentum, & dein corporis viſciditates reſolvere, ut blaterat Auctor? cum omnes hæ indicationes in una concludantur formula vel mixtura, cumque medicamenta cuncta, unumquodque ſuæ indicationi appropriatum, ſimnl

eſſent agentia, ſimulque in actum ducerentur. Verum enim verò per hoc adverbium *dein* Auctorem judicaſſe, Profeſſorem unicuique indicationi ſingulatim ſpecialem præſcribere voluiſſe formulam; vix dubito. Probare nunc igitur reſtaret expertiſſimum Auctorem idiotam haberi, nobilique hoc ſemi-doctoris gaudere vocabulo; ſed quoniam, quin unicuique ex ſupra dictis id nunc manifeſtiſſimum ſit, non dubitem, hiſce, horum, obiter tantummodo tactis, floccifaciam. Nam medici eſt, ni fallar, non ſolum ea, quæ nec perpetuâ lege, nec ſanâ mente fieri queunt (ut eſt viſcidorum ac inſpiſſatorum humorum per minutiſſimos pororum canaliculos expulſio inpotens; atque nervorum ſucci per deciſſam venam perditi laboris extraxio, quod bimeſtri tyroni minimè latet) non ignorare, verum etiam multorum medicaminum in unam maſſam (unumquodque ſuæ indicationi inſerviens medicamentum, non intercallati temporis vice ſuum obire munus ſimul ſumptam in actum duci apprimè

mè ſcire debere. Dum præterea hoc adverbio *dein* quandam harum duarum indicationum fieri voluit diſtinctionem.

XVI. Præteritis, quibus abundé tamen culinarium, nulliusque univerſitatis ſe præſtitit Auctor alumnum, acquieſcere nolle videtur, aſt majorem de ipſius ignorantia capeſci ex poſtulat probationem, dicens *mirabile eſt auditu, ſal fixum ſeu neutrum, & adhuc ſale volatili acerrimo incitatum, agere ſine ſtimulo, & tuſſim lenire.* XXVIII Sic Auctor vel inſcius, vel voluntarius, quod per inde eſt, ipſam per approbatam praxeos experientiam detectam veritatem dogmaticam repellit; quoniam, etiamſi hoc medicamentum decuplò tenuius ac ſubtilius foret, denſum id ipſius ingenium perpenetrare neſciat. Quod autem hoc acre, ut ait Auctor, leniverit tuſſim, probabile eſt: Quia juxta propria Auctoris effata excitans tuſſis cauſa latitabat in ſucco nervoſo, *quando inquit* §. IX. *ſyſtema nervorum magis quam ſanguineum afficitur.* Hinc, quoniam per nullam cognitam, quoad

ſcio, viam, vel emunctorium naturale hæc materia convenientius evacuari poterat, quam per Diaphoreſin, hoc medicamen, hanc adaugens evacuationem, id ægregié præſtabat, depravatus quippé nervorum ſuccus, vitiatus, & acris factus irritans ſui acrimonia organa reſpiratoria; undé illa tuſſis inevitabilis, cum educeretur laudabili hac exſpiratione, hunc ſubtilem nervis inimicum tollens, lenivit hanc tuſſim. Pergens itaque furiarum cliens penitius infeſtat, & dicit, quaſi formali admiratione transfoſſus ad hæc Profeſſoris, ſine ſtimulo calido, *ſtimulum eſſe ſtimulum*; Sed cum permiſſu ſterilis ſcitu neceſſariorum doctoris dixerim, medici magni intereſſe debere, ſciat hanc magnæ utilitatis ſtimulorum differentiam, inter videlicet magis minuſvé ſtimulandi, & calefaciendi potentiam.

Si autem juxta Auctoris ſtatuta non exiſtant minus ſtimulantia, quæ tunc exitialis hæc doctorum foret audacia? cum in omnium ardentium febrium principio

ſæpiſſi

sæpissimé oblatis curandisque sibi ægris propinent sudorifera, ac insensibilem perspirationem instigantia medicamenta, nisi ad unguem ipsis esset hæc stimulorum distinctio: Quis enim medicorum, etiam ultimus hanc tunc imitaretur medendi methodum? quis instigatum vitalem motum ex vehementi æstu decumbentis ulterius per roborantia, calefacientia, stimulantia adeò instigaret, ut innumerabilium morborum expectandus esset timor, qui ut hic annotentur, temporis augustia non permittit, imo ipsa dirissima mors.

XVII. Asserit hic Auctor prænobili curationis suæ methodo gloriari se minimé velle, (*licet verò gloriari nolim me* s.XXIX *omnes ægros curasse*) quod etiam, quum nil utilis, rari, aut mirabilis contineat, credimus; frustra enim foret hæc inanis gloriæ cupido. Quâ inquam methodo *præclarissimos, ac valdè eminentes totius suæ patriæ practicos* curasse, *quosque hoc ritu praxin exercuisse, certissimus est.* Ex proprio hoc Auctoris testimonio ipse

magnus,

magnus, ac valdé eminens judicaretur practicus, cum multis præstantissimis aliis medicis correspondentiam habens; quod Auctori credimus. Sed quo pede? eodem, sicuti dicit Professori se fidem habere; quod nempe hi medicinæ doctores, si vitâ fruantur, unà cum Expertissimo Auctore nostro sub incognita Nullibiensis Accademiæ disciplinà talia posuere fundamina, qualia jam hisce extruxerint limina. An verò unicus duntaxat, excepto filio suo urbis suæ medico ordinario, Auctori nostro consentiens reperiretur, vehementer dubito.

XVIII. *Quin & simul ac methodum Gorterianam animo cogitare decreveram, ex professo hujus medicaminis in rustica non procul à nostra urbe periculum feci.* §. XXX.

Sic ergo prudentissimis medicis quemquam periclitari §. XVII. non licitum est, eruditis verò id vel maximé decet, ut auctori cum suis; & quidem certiora ac tutiora cum se possidere, ut putat, confiteatur: his interim concludendum legitimé esset, vel Auctorem dum

dum hæc ipſius propriæ ſuæ ſententiæ oppoſita, non recordans, quæ §. XVII. dixerit, vel ſcripſerit, deliraſſe: vel ruſticas apud Enchuſanos non haberi homines.

XIX. Allatam ipſius præclaram medendi methodum ſubtilioribus adhuc argumentis affirmare nititur. *Si igitur* inquit *remedia pectoralia aſperæ arteriæ internam membranam nequeant attingere; ergo nec acida nec acria. Sed acida & acria ipſam attingunt, ergo quoque pectoralia.* ô Jucundum! ac auribus gratiſſimum argumentum! ſimile quid non minus forte, quam hoc Auctoris ludibrioſum, minusque vacillans ad comparationem ſuperioris, nullam animadvertens inter duorum maximè inter ſe diſcrepantium animalium corporum diſtinctionem, inter ponderoſſimi Elephantis & leviſſimi muris per parenteſin quaſi introducam riſus gratià. §XXXI.

Si anguſtiſſima muſcipula animalium ampliſſimus Elephas prendi nequeat, ergo nec horum omnium mus minimus: ſed

cunctorum horum minimum adimplens ſpatiolum mus, proprio dicato carcello hoc capeſci poteſt, ſimiliter ergo maximus horum Elephas. Ad quod antecedens negatur, quia tunc Elephantum captoribus tam laborioſà non opus foret capturâ; qui, ut fertur, ſignatam antea arborem, cui requiem capturus incumbet Elephas, tranſverſé ſemi deſcindunt, ut ita à graviſſimo hoc incumbentis Elephantis onere, totus cum arbore in terram prolabens minori cum renixu captivis indueretur vinculis. Verum ſi quis picæ adinſtar de ramo in ramum ſaltaret, nunquid judicaretur pavidus non audens ſtare verbis? en præclarum Doctorem noſtrum Stochium, qui cum muſcâ in pultem prolapſus tamdiu circumremigat, donec liquidiorem invenerit ſubſtantiam, dicens, *nonne igitur tepidæ exhalationes pectoralium poſſunt intrare ventriculos & vaſcula?* Sed alia ſanè ratio eſt inter exhalationes quorundam medicamentorum ſubtiliſſimas, quæque cum aëre in inſpiratione ipſam intrant aſperam arteriam & pul-

pulmones, quod unicuique filiorum artis cum erudito Auctore nostro simul fatendum existimo: quod autem graviora, & majori particularum mole consistentia medicamenta, ut sunt pectoralium aut eclegmatum viscosa & mucilaginosa eorum genera, tenuissimarum exhalationum eosdem fortirentur effectus (quoniam affecta asperæ arteriæ & membranæ pituitariæ loca non attingebant, neque etiam opus, ut tangerent, ut §. x. constitit) neminem tam vulgaris conditionis, aut submissi ordinis, hoc ut insané credat, adduci posse, statuo. Hæc enim perfecta cum corporis humani humoribus permistione, & singulari, prout sunt, correctione agunt: illa vero obductioni tantummodo inserviunt. Ad ulteriorem hujus affirmationem citat opium, & emeticorum operationem subitaneam: *Quænam* inquit *alias est ratio tam præcipitis efficatiæ assumpti opii? quæ est causa tam subitaneæ operationis emeticorum?* Sed an particulæ opiatæ, & eclegmatum aut pectoralium eundem agnoscant ef-

fectum? quænam horum duorum inter se convenientia? mucilaginosa remedia obvolvendo acrium humorum corpuscula acutissima innocua hæc reddunt: particulæ vero opiatæ solidis nervorum partibus insensilitatem ac stuporem inducendo minuunt corporis motum, & sensum & quasi, si ita loqui liceat, hominem obumbrando in somnum disponunt. Opium hujus est naturæ, ut, si Auctor hoc allegatum remedium temperandæ ineffrenatæ ipsius rabiei causâ sibi ipsi opportuno jam tempore propinarct, nullius periclitationis §. xxx. ubi de rustica, foret timor; nec dubito, quin futurum esset majoris efficatiæ & operationis, quam quidem eclegmata & pectoralia in hac descripta constitutione. Nunc de Emeticis. Emetica, an etiam opus, ut pertractent affecta hujus epidemici morbi loca? quod sané non requirebatur in eorum operatione; putaveram modo illa tantùm præesse contentorum ventriculi eductioni, nec ea ulterius venire, simulque cum contentis emitti: quod reconsiliando organo

huic

huic vel nauſeam quandam huic medica-
mento ſingularem, vel quodam ſtimulo
huic inſito fit.

Poſſunt intrare porulos & vaſcula, per quæ duo hi canales commercium exercent. Miſeram ac inſtabilem anatomiam! quam prædicat Auctor! abſorbentia venoſa vaſa repellit, poros, hoc eſt parenchyma veterum admittens ab hodiernis anatomicorum principibus ſatis refutatum, & vaſcula communicantia inter œſophagum & tracheam arteriam: attendant interim L. mei B. ad expertiſſimi Auctoris noſtri propoſitum; nulla abſorbentia vaſa admittit, quæ ex œſophago liquorem recipiunt, prædicans communicantia à nemine Anatomicorum detecta. Sed ſi Auctori indulgerem talia fuiſſe detecta, an ergo hæc arteriæ vel potius venæ eſſent dicendæ? ſi ſupponantur arteriæ; hæ per extremitates nullum recipiunt liquorem: ſin autem venæ; hæ quoque ſuum liquorem in ſibi proximam partem non deponunt, ſed receptam materiem in communem truncum conducunt: quâ itaque

Auctor viâ hunc liquorem duci velit ex œſophago in tracheam arteriam, penitus ignoro. Sed verò his non parum extenuatum videri iſtud Doctorale decus, cum à ſemi latino ac idiota multis in locis per ſolida ferè argumenta refutari & obtundi pati debeat; id eò certius habeo.

XX. *Ventriculus tam ſolida ingeſta in* §.XXXII *liquorem, lactea intrare aptum convertere poteſt.* Hâc nunc ſplendidà, ac irrevocabili Auctor ſententià, ſi ipſius mentem rectè capiam; ineffabilem ipſius methodum, cujus infallibilitate §. XXIX. non vult gloriari, ſtrictius affirmare laborat, probatumque velle videtur, ventriculum mucilaginoſa & viſcoſa eo uſque attenuare, ut apta ſint intrare vaſa lactea; hinc venas cruentas, & per conſequens per arteriolas veherentur ad quaſcunque corporis partes.

Primò totam ingeſtorum confectionem tantum ſtomacho, nullam verò tenuium vermiculari inteſtinorum motui adſcribere videtur, quem etiam procul dubio, ut

ut reliqua inficias ibit. Sint ut ſint, hæc, quaſi non ſpectantia ad rem, præteribo. Sed poſito ventriculus glutinoſa in liquamen tenuiſſimum modo convertat, an eclegmata requiſitam ac priorem tunc conſequerentur indicationem? pectoralium erat externas acrimoniæ particulas acutiſſimas ſuâ glutinoſitate obvolvere, ne ſubſtantiam membranarum molliſſimam læderent: ſed ventriculus attenuando hanc ipſis ademit qualitatem; adeò ut, quà nunc virtute operentur, neſciam, ni Auctor affirmet, hæc poſtea, ſi ad determinatos pervenerint locos, priſtinam recuperare naturam; quod, ne credam, duæ me detinent rationes: prima, quod ſi jam eo usque deducta in exiliſſimis canaiculis varias crearent obſtructiones: & altera, quoniam vis vitæ huic, ut ingeſta ſibi ſemper magis magiſque adæquet, dedita ſit.

XX. Quam inſulſè ratiocinatur Auctor n fine, paucis explicaturi ſumus. Addu- XXXIV cit exemplum mucilaginis veſicam, ventriculum, aliasque partes naturaliter te-

gentis

gentis, ut probaret mucilaginosa duci posse in asperam arteriam, duplicem committens errorem. Primò concedit tertiam Cl. Profess. objectionem, quà demonstratur haud credibile esse, imo impossibile particulas mucilaginosas illibatis viribus per arteriam bronchialem venire in asperam arteriam: si hoc verum sit, aliam non existentem demonstrare debuisset viam, si statutor noster mucilaginosa determinata hæc adtingere loca probatum vellet. Alter error est, quod statuat mucum tegentem vesicam, ventriculum &c. generari ex mucagineis assumptis non cogitans animalia hoc muco æque gaudere, quæ nunquam degustarunt mucilaginosa, quam quæ iis vescuntur, & utuntur. Tam Hospes est in physiologicis, ut nesciat hanc mucilaginem esse horum corporum naturale productum, non verò assumptorum alimentorum progenitum.

§.XXXV XXI. Hisce Auctor tenuitati vasorum excretoriorum insultat argumentis: *vasa verò eorum excretoria sunt tam ampla, ut*

stylum

ſtylum ſatis magnum admittant. Mirabile dictu! magna quidem eſt Auctoris ignorantia, major autem ipſius perverſitas, cui tam diu, ut certiſſimarum rerum ordinem deſtrueret, ſtuduerit; ſi modo Cl. Prof. de ſecretione humorum, quem publici juris fecit, tractatum perſcrutatus fuiſſet, perſuaſum omninò mihi eſſet Expertiſſimum Stochium de amplitudine excretoriorum non tam inſulſè ratiocinatum: ſi itaque filiorum artis quivis Auctoris allata evolvat, putaret ſané extremitates venæ portarum & arteriæ hepaticæ (quibus à nemine ſecretionis negotium adſcribitur) atque pancreaticæ liquores in amplum fundere canalem, qui ſtylum ſatis magnum admittunt: cum tamen Anatomici demonſtrent ceram injectam rarò ob exilitatem excretoriorum ex arteriis in excretoria tranſſudare. His igitur, foré ut denſam Auctor ipſius agnoſcat ignorantiam Anatomicam, ſpero.

Concludit ex Cl. Profeſſ. dictis *omnia pectoralia, glutinoſa, mucilaginoſa, cunctaque bechica ex tota medicina, adeòque* XXXVI

ex Cl. Auctoris, quam edere parat, materiâ medicâ exploranda, & exterminanda, ac proindè in album inanium, præposterorum rediculorum, ideòque & abrogatorum digerenda esse. NB. Quia Cel. Profess. in hac constitutione demonstrat, quod non erat demonstrandum. Sic emunctæ naris nasutulus noster in præsentibus versatur non prospiciens futura. §.LI. ubi absorbentia negat vasa, ac demonstrare conatur, quod, si eo perventum fuerit, penitius intuebor, venas nil accipere nisi ex arteriis. Nonne ergo hac conclusione expungit omnia remedia externé applicanda? ô damnabilis chyrurgiæ pestis! sed nunc ad scopum.

Si Cel. Profess. mentis fuisset omnia hæc medicamenta rejicere, non præscripsisset talia *in hac constitutione*: neque etiam cætera inania sunt, cum vero aliis in morbis magni usus teneantur, non sequitur quippè unicum remedium unico quoque sacrari morbo: imo omnes morbi pectoris tussim excitantes non semper eadem, varias agnoscentes causas, varia-

que

que exigunt medicamina. Si V. G. quis diceret in hac conſtitutione mucilaginoſa non valuiſſe, an inde ipſi juſté cum Auctore concludendum, hæc inania haberi expungenda, quum aliis ſæpe morbis magni uſus & effectus habenda?

XXII. *An membranæ nervos inveſtientes arteriis ſcateant, an verò modo gaudeant his, ambigo.* Auctoris ambiguitatem hic non demiramur, nam iis minimé neceſſariis, luceque meridianà clarioribus rebus §. XII. ambiguus hæret. Quænam differentia apud Enchuſanos ipſo eorum Medico ordinario judice inter ſcatere & gaudere re aliquà? niſi ſcatere majorem ſolummodo rei cujuſvis indigitet numerum; verum Auctor, quum hæc renuat, certam prius excogitaſſet innumerabilium harum arteriolarum, quibus hæ membranulæ ſcatent, copiam, qua calvam rei ignotis ipſius fabulam ſtabiliviſſet; tam enim eruditos de Phyſiologicis prompſit ſermones, quaſi primis nequidem hæc deguſtaſſet labiis: ego quippe dubitare tam audacter auſus ſum, ut dicam tantum abeſſe, ut Au-

XXXVII

ctor RUYSCHIUM & LANCISIUM in MORGAGNI Anatomicorum tum temporis primarios non legerit ac evolverit, ut etiam hos in Anatome versatissimos, omnique laude dignissimos auctores pronuncupari ipsi nunquam licuit audire, qui asseverant duram matrem arteriis scatere, cujus producta sunt involucra nervorum, atque ipsa involucra nervi. De his itaque vehementer dubitat, curationi, si ita loqui fas sit, inutilibus fere; sed res dubiosissimas, opacas, & quam maxime necessarias §. VIII ubi de investigatione morbi hujus epidemii causæ ad unguem callet.

Liquorem extravasatum functum muneribus per socias venas absorberi, Cl. Profess. fortè exemplo caret. Qualis Auctor Anatomicus, imo & talis videtur practicus, nec multum differre ab erudito hoc quondam ad ægrum accersiti doctoris ratiocinio, qui nesciens morbum, quinimo hanc eandemque fortassis Epidemiam, hoc itaque suum decumbenti præscripsit.

℞. Si

*. Si vis ſanari, de morbo neſcio quali,
accipias herbam, qualem, ſed neſcio
vel quam.
Ponas neſcio quo, ſanabere neſcio
quando.

Quamnam de tali medico L. B. feretis
ſententiam? nonne dedignaremini hunc
verum medicum? en Eruditum Aucto-
rem noſtrum Stochium, quem fugiunt
NUCKII experimenta, & empyemati-
corum pus per urinam reddi, humorem
oculorum aquoſum abſorberi, rorem in
ventriculis cerebri, ventris cavo ac pe-
ctoris abliguriri.

XXIII. *Hic enim humor in tam parva
quantitate in iſtis capſulis ſecernitur, ut vel
perſpicaciſſimo Anatomico ne tres quidem gut-
tulas ex grandiori recens mortui cadaveris
nervo elicere liceat.* Vellem nunc quidem XXXVIII
ut, quo Auctor hiſce, quæ ſi vera
credam, ut veriſſima ſunt, tendat, non
ignorarem: An forſan perpetuam abſorp-
tionis legem deſtruere niteretur? ſi ſin-
gulis horis modo unica, aut ſingulis die-
bus, imo unaquaque ſeptimana unica

 dun-

duntaxat ſecerneretur guttula, quanta quæſo totius vitæ curriculo hujus foret accumulatio? quantumque, ſi denuo non abſorberetur, incrementum capeſceret copia? *ex recens mortui cadaveris nervo tres ne quidem guttulas*; quid hoc? exiliſſima abſciſſa vaſcula fibras ſuas longitudinales contrahunt ac retrahunt verſus utrumque punctum fixum; adeò ut adaugeatur ſolida horum lateralis moles, manente eadem ſubſtantia, apertura minuitur unaque tandem integrè clauditur, quod ſimile fere in abſciſſo vitis ramulo. Addit præterea *in controverſia manere*, *an iſte humor coarceatur in interſtitiis fibrillarum*, *an verò verus ſit ſuccus filamentorum nervoſorum*, *vehiculum ſpirituum animalium*, ô miram ac rem inauditam! puderet meritò Eruditum dicere *ambigo*, quod idem eſt, ac ſi diceret *neſcio*; quid enim dilucidat, quid prodeſt, quidque probat, *res in controverſia manet*? ſed vero ille ſuccus nervoſus, quo etiam nomine ab Auctore repetitur, ſi non in ſuis diſtinctis involucris aut potius in interſtitiis

tiis fibrillarum latitaret, quæ tunc diſtinctio inter hunc ſuccum & ſpiritus, tam animales quam vitales? quis mortalium ab orbe condito in hanc uſque diem tam inſulſum ac profanum quid unquam ſomniavit, quod duo diſtincti liquores communi involucro includerentur? o ſcelus! o nefas!

XXIV. Ecce quærit *quid obſtat, quin ſtatuat totum hunc ſuccum inſerviendo nutritioni, lubricationi &c, conſumi.* SXXXIX Quid quæſo obſtat, quin Auctorem ignarum, amentem, ac ſtolidum hædum ſtatuamus? quid hoc dictum eſt, hic humor inſervit diſtinctis ſuis functionibus, ergo conſumitur: Niſi perire virtutes, & conſumi, Auctori unum ſit. Sed cum pace expertiſſimi Doctoris diſtinguimus hæc duo; nam conſumere, nobis ſignificat aliquam rem in nihilum redigere quod fieri nequit, V. G. lignum & ceſpites comburantur, an indè in nihilum redigantur? undè ergo cineres? annon aqua anteà præſens vi ignis attollitur, & in aërem diſpergitur? ſed detrimentum virtutis, quod

quod dicitur de humoribus, non minuit quantitatem, ſed functis muneribus neceſſario inutiles facti pelluntur è corpore.

§ XL. XXV. *Subtilitates enim Cl. Profeſſ. concupiſcit.* Quod unuſquiſque animo maturus Cel. Clariſſ. ac Præſtant. huic viro honori ducet: Anctori autem Stochio bonarum rerum inverſionis exardeſcenti amore dedecori fiet. *Illa filamenta innumeris transverſis fibris, ſibi mutuo tam fortiter ſunt agglutinata &c.* Ex intimo itaque cordis deſiderio vellem, ut Auctor tales talia docentes Auctores Anatomicos appellaret, mihi autem, etiamſi adhuc medicinæ tyro falli poſſim, nullus eorum ſuperſtes videtur.

XXVI. *Probare ergo reſtat, hunc hu-*
§. XLI. *morem exhalare ſub forma inſenſibilis perſpirationis.* Ad quod dico materiem hancce nimis ſubtilem eſſe, ideòque perconſequens quæſtio etiam nimis tenuis foret, quam ut eam tam habeti homini demonſtremus: quibus ergo ne oleum & operam pardam, hiſce intactis præteribo. *Cui-*

vis

vis enim, quam hæc ſint abſurda & contraria, facilè per ſe innoteſcit. An abſurdum & contradictorium, quod quædam pars exhalet, alteraque redeat? id omnibus commune ſentio: Verum Stochius carptor ſtrenuiſſimus ſenſûs Profeſſ. ni, invidiâ ductus, quaſi idem liquor exhalaret, iterumque rediret, hunc ita explicet, magnæ denſæque ipſius ſtoliditatis miſereor. Utrumque fieri non dubito, & quod pro parte permiſceatur lymphæ, ut & ita pulmonis actione iterum adaptaretur circulantibus, quodque etiam evacuetur per inſenſibilem perſpirationem: Sed quid hoc refutat, ac quid probat? an propterea, quod permiſceatur lymphæ, Auctor exhalationem hujus per cutim negat? lympha ipſa etiam ex arteriis lymphaticis functo munere evacuatur in ſibi ſocias venas lymphaticas; an inde nil hujus expellitur per cutis poros? undè ergo tam copioſi ſudores? præterea ſecundum iſtud Profeſſ. quod non erat circulantibus permiſcendum, hic enim ſuccus aëris malignitate coinquinatus, ne

paſſus pulmonis actionem, reliquæ totius circulantium maſſæ permiſceretur, ac reliquum corpus ſuæ malignitatis contagio afficeret, Cl. Profeſſ. diaphoretica ex tenuibus & volatilibus, ut decebat; exhibuit ſucceſſu optimo minimé carentia.

S. XLII. XXVI. Miror propriam Auctoris ignorantiæ confeſſionem. *Quid verò analogia ſenſibilium hic ſibi velit, non poſſum concipere.* Ut igitur idiotam idiota Doctorem, det veniam verbis, quid analogia ſenſibilium ſibi velit, doceam; dico, ſi verſemur in rebus inviſibilibus, conſuli debere viſibilium leges, eæque inviſibilibus applicandæ; id eſt per analogiam ratiociniari. Hæc enim Auctori captu impoſſibilia, quam primum ac quis tyro juvenis primordia medicinæ ponit, tanquam prima fundamina ei exponuntur, ideòque & idiotis & ſemi-latinis ſatis nota; ſed Expertiſſimos, ſic dictos eruditos, ac nomine doctos principia theoretica floxi facientes doctores latent. Ah daret quietem nugis! *at* pergit *tantam liquidi copiam potius ex vaſis lymphaticis, vel*

lym-

lymphatico-nerveis profluere vero ſimile videtur. Si reconſideret Auctor lympham ex lymphaticis fluentem (ſuppono enim Expertiſſimum Doctorem per hoc intelligi voluiſſe lymphatica venoſa) an hæc ergo craſſa eſt & mucilaginoſa? ſin autem ex lymphatico-nerveis (per hæc fortaſſe lymphatica arterioſa explicari cupit) hæc duntaxat ex arteriis oriuntur, & cum anteà inficias iverit arterias in capſulis nervorum, hæc in primis ſimiliter Auctori neganda ſunt.

XXVII. *Alias potius fibrillis dixerim.* S. XLIV.
Tam rudis in Anatomicis eſt, ut neſciat fibras nervoſas, intus cavas, rectius appellari tubulos, quam ſi his cavitatem inficietur, reſtabit ei ſpirituum fluxum per eas ſimiliter negare, quos ſpiritus paſſim cum hoc ſucco nervoſo confundit.

Quod propter poroſitatem ac omnium partium perſpirabilitatem aliter fieri nequit. Quid poroſitas auctori ſignificet me latet, niſi quædam foraminula minutiſſima ac pervia, ut E. G. in ſpongia, quod ab-

nuo, quia ſi tranſudandi potentia in animali eſſet, tunc neceſſariò exiſtere deberet humor extravaſatus, alias neutiquam hæc vigeret poteſtas: neque partes internæ madefiunt ab exteriori transſudatione, verum madefactio illa ipſis offertur per diſtincta vaſcula madefactioni ſingularium partium dedita: ſi igitur hæc Auctor mihi concedat, quo tunc ulterius hic liquor tendit, ſi dein non abſorberetur? ſin autem abſorptionem annuat, concedit, quod anteà §. XXXVII. negavit. Si autem inſiſteret hypoteſi ſuæ, concedendum ipſi hominem nequidem decem annorum generali hydrope apoplecticum abſolutè debere extingui, autumo.

XXVIII. *Non verò more aliorum humorum poſſe ſtagnare paradoxum videtur, & non intelligo.* Imo verò ſtagnare nequit, ni ſubito ſubſequatur partis iſtius paralyſis. Nunquam enim ſtagnatio cujuſvis liquoris mens conſcia obſervavit, niſi propriâ iſtius incraſſatione canalem obſtruente, vel ut frequentius, à compreſſione ſuperius aut inferius ratione va-

§. XLV

vaſorum originis, concreti ſanguinis, viſcidi, contuſionis, combuſtionis &c. quorum viſcidum ponamus hujus nervoſi ſucci indolem deformaſſe, vel potius ipſum ſuccum in viſcidum degeneraſſe, quæ tunc igitur oborirentur phænomena? nunquid hoc ferè ſolidum corpus commune fibrillarum involucrum more aliarum partium œdematis extendere conaretur? & ſecundo ipſæ ſpirituum fibrillæ ob ſubſtantiæ vaſculorum mollitiem citius præ involucro comprimerentur? ideoque reſpectu occupatæ partis, ineffabilia in conſpectum prodirent diſſolutionis phœnomena. Hæc ſolus Auctor cum plurimis ſuis eruditis non intelligit ſtagnantem cujuſcunque ordinis liquorem debere corrumpi, ac ſua indole privari: hæc inquam ſunt, quæ Eruditam ipſius intellectus aciem perpenetrare neſciunt, quæ plurimi nobiſcum, omnes ne dicam, percipere minimè recuſant. Hi tamen multò adhuc minus, quam quidem doctor nervorum ſucci naturam, concedunt ſe intelligere non poſſe, qui aliquis intra

viginti integros dies totius medicinæ cursum frequentando Accademicas lexiones absolvere valuerit: ô Doctorale insigne decus! erat ne ille vir tam præclarus, de quo inpræfatione *indies cum filio meo nostræ urbis medico ordinario &c*, quasi multum esset; §. XIV. *dixerim me cum plurimis eruditis distinguere &c.* Quinam sunt hi Eruditi? nisi urbis vestræ medicus, qui, cum vix initium posuisset studiis, iisque viginti dierum tam brevi tempore Eruditonis suæ, poposcit Bullam; hunc doce quidcunque volueris, nil ad nos, hunc inquam, illæso nostrûm honore appella meliori jure idiotam, ac semi-latinum, qui altilium adinstar vix pedem extra haram locavit.

S.XLVI XXIX. *Mera contradictio! nisi omnia me fallant.* Sic videntur omnia auctorem fallere, quod quidem sine ipsius tam firma astipulatione credidissem, quod alacri totius ipsius in una simul sumptæ discertationis ratiocinio individuum habetur; non erat quippe opus magnalia Dei in hac descriptione tam mirabiliter dignoscere, ac

ac magnificè extollere; verum laudentur extollantur, majorique dignitate, ut & admiratione exclamentur coram populo in anatomica cunctarum partium omnis generis dissectione, quâ mirus omninò ac stupendus à supremo Artifice partium fabrefactarum apparet ordo, ut V. G. de innumerabili tenuissimæ nervorum involucri membranæ arteriolarum copiâ, de incredibili cerebri ac cerebelli substantia mollissima pultis adinstar, quæque tamen tota nil aliud est, quam minutissimorum canaliculorum aggregatio, spirituum tam animalium quam vitalium scaturigo, quorum absentiâ nullús motus viscerum totiusque corporis functio superstes: neque absurdum est unam exhalare partem, alteram iterumque elaborari.

XXX. *Adeòque haud extravasati gaudent motu progressivo, nunquam verò, in* XLVII *statu naturali, retrogrado; exceptis forsan spiritibus animalibus.* Experimentorum defectu, carens forté microscopiis, perfricta fronte humorum motum retrogradum negat & pernegat. Si enim ope horum

rum in plexibus arteriarum ſanguinis itum ad reditum vidiſſet, ut etiam in aperta carotidum arteria cruorem motu retrogrado defluere è capite, non dubito, quin expertiſſimus Auctor candidam hanc indulgeret veritatem; ſin autem necdum huic adhiberet fidem, melius tunc foret, ut inſanam hanc incredulitatem ſibi cuſtodiret, quam publici juris faciendo ab unoquoque ſapientium medicorum ludibrio haberi. An inteſtinorum contenta ſine itu & reditu à ventriculo dimiſſa viâ recta ad inteſtinum rectum tendant? *eodem modo, ac arteriæ deſtitutæ ſunt valvulis, tamen ſanguis minimè regurgitat, accedit præterea, quod hic humor ſit extravaſatus.* Prohdirum ſymbolum! etiamſi arteriæ valvulis deſtitutæ ſint, quid hoc? quæ horum duorum convenientia, inter motum arteriarum ſanguinis, & hujus nervorum ſucci? ſanguis agnoſcit generalem ſui motorem ſatis vehementem, quo tempore diaſtolis cordis, ni aorta in ſuo orificio propé cor valvulis gauderet tribus ſemi- lunaribus dictis, utique regurgitaret, & in media ar-

arteriarum via à constrictione fibrarum circularium in tunicis arteriarum, ut & à tergo superveniente sanguine sufficienter propellitur; cujus operationis nequidem vestigium apparet in hujus succi motu. Præterea quo jure magis spiritibus animalibus, quam quidem vitalibus, ac huic succo hunc retrogradum adscribit motum, nisi dicat hos mentis imperio ad quascunque corporis partes derivari; sed tunc dico, id quoque evidentioribus rationibus debere probari, nam hoc ratiocinium tantummodo aut conjectura rectius esset dicenda; quis enim hoc Dei arcanum oculis penitius investigavit? & *quod sit humor extravasatus*, ut loquitur Auctor; nil sanè absurdius B. L. unà mecum credant; extravasatus quippe liquor nullo gaudet motu naturali, nec retrogrado, nec progressivo, cui tamen horum unus adscribi expostulat: dein etiam humor extravasatus quam ut depravetur blandâ suâ indole, ac corrumpatur, nil verius; omnes etenim liquores naturali suâ agitatione orbati, tepidique

caloris loco reservati in spontaneam corruptelam vergunt, ut sæpius dixi.

XXXI. *An verò argumentum hoc ex ge-*
SXLVIII *nerali humorum cognitione desumptum huic speciali applicari possit, vehementer dubito.* Etiamsi nullam exceptionis suæ reddat rationem, pergit interim: *non enim est humor circulans, sed extravasatus, ac in tam parva quantitate reperitur, ut si cutis poros attingere poßet, ex prohibita ejus transpiratione corpori non multum detrimenti eveniret.* Primò humores extravasati, quoniam nullo naturali motu præditi sint, quod etiam luculenter me satis §. præcedenti demonstrasse autumo, in corruptionem disponuntur, nec patet lex illa generalis, qua magis hic succus, quam reliqui animalium liquores, exciperetur. Quod hic enim succus, si extravasatus esset, citius nervorum fibrillas corroderet, quam quis judicaret; ac quid emolumenti aut detrimenti corpori exindè eveniret, prætereo, velocique id Auctoris ratiocinio explorandum dabo. Intereà non cessabo breviter examinare, quid emolumenti,

menti, aut detrimenti ex parva hujus ſucci quantitate, quæ ſi modo prohiberetur (etiamſi in majori copia reperire eſt; quam ipſe Auctor, ſit venia verbo, putaret) corpori eveniret. Supponamus itaque hunc ſuccum in tam parva quantitate detegi, ut impoſſibile ſit, tangat corporis peripheriam. Quid tunc? hic ſuccus in tam parva quantitate concipiatur, quam ipſi Auctori placuerit: ſi igitur functo munere inutilis factus aut corruptus cæteris admiſcertur liquidis, nonne ſimul cum iſtis ad nervos ductus hos arriperet, ad majorem motum hiſce ſtimulo eſſet, ac ita copioſiori ſpirituum influxu reliquum corpus in motum inordinatum concitaret? adeòque brevi homo verſaretur in ſummo mortis diſcrimine: aut ſaltem ubique in deplorabili, miſerrimo, ſtatuque violentiſſimo vitam degeret: aſt non diu.

XXXII. Materiam coinquinantem, ſeu cauſam morbi remotiſſimam. *Verſari præter ſcopum, & extra ſubjectum.* S. L. Hæc eſt illa tam evidens Auctoris noſtri

ſententia: & prætereà quaſi per conſequens quocunque in ſubjectum agente careret Dominio. Credo enim verò Auctorem quoque Stochium in Hieroſolymis adeo hoſpitem non eſſe, quin non ignoret, omnes nos; ut vitale lumen teneamus, haurire aërem, bibentes etenim tam accidentalem, quam quidem eſſentialem inſpiramus: ſic ergo aër communi ſuo introitu ducitur per aſperam arteriam ad duas pulmonalium loborum cavitates, utriusque internam membranam, bronchia & veſiculas tangens. Si igitur hæc malignitatis miaſmata aëri miſta ad internam aſperæ arteriæ & pulmonum lamellam deducta ſint, quinimo lubricitati utriuſque membranæ inhærentia per abſorbentium vaſorum oſcula abſorberentur; ac ita ad internam eorum medullam veherentur; quæ vaſa, cum ad omnes divaricentur corporis partes, ſic quoque hæc materia in ſingulis ſuam virulentiam exercere valet. Ni ſcirem, perſuaſumque haberem eruditum auctorem abſorbentium vaſorum exiſtentiam fateri (ſimilibus ſequen-

quentis §. LI. obteſtans verbis: *dari quippè vaſa abſorbentia; quæ abſorptos liquores in venas transfundunt*, *nequaquam inficior.* Quum § XXXVII. contrarium, nullum inſtantis contrapoſiti timorem ferens, dixerit: *liquorem extravaſatum functum muneribus per ſocias venas abſorberi*, *Cl.Prof. fortè exemplo caret*) non tentaſſem ſanè horum munus & effectus, ſi Heterogenii quid imbibant, Auctori objicere.

XXXIII. *Quidquid venæ per oſcula recipiunt*, *id omne recipiunt ab arteriis.* Sic §. LI. per omne, quidquid in corporibus eſt, & in venas transfunditur, id ipſæ recipiunt ab arteriis abſque ulla exceptione: ſed vellem igitur, ut lactearum venarum meſenterii chylum recipientium arterias, quas, ſecundum iſtud, *quidquid venæ recipiunt*, *id omne &c.* tam admirabiliter ac noviter invenerit, nobis ac univerſæ eruditorum medicorum cohorti, quæque tamdiu Anatomicæ diſſectioni, ejuſque partium inveſtigationi celatæ jacuerunt, ad majorem hujus propagationem, communicaret: ut vigilantiſſimo itaque A-

natomes propagatori promeritas ac debitas referamus gratias; ut inquam de his omnino novis, visui humano hucusque occultis dictarum partium detectori gratulemur. Omnes quippè Auctores Anatomici, quos novi, nullam aliam norunt aut demonstrant materiei primò subactæ viam, quam ex intestinis tenuibus per venas lacteas in cysternam, hinc per ductum thoracicum, in venam subclaviam sinistram; cui si Auctor contrariam detexerit probaveritque viam, quoniam nec intestina é quibus vasa lactea recipiunt suum chylum, nec cysterna, neque ductus thoracicus, ex quibus vena subclavia sinistra, sunt arteriæ, tunc inauditam hanc ipsius sententiam amplectemur; si vero non, ergo dantur venæ sibi sociis arteriis carentes.

Sed fortassis objiceret Auctor hæc vasa chylum vehentia non vocari venas, sed vasa lactea; verum adducam ipsas venas cruentas mesentericas ex intestinis venientes: in has enim injecit RUYSCHIUS suam materiam cera-

ceam, quod defectu valvularum coronavit suum opificem tentamen, quo singularis ingenii dote præditus Anatomes explorator RUYSCHIUS edidicit, nosque ipsius posteros docuit, ex orificiis harum venarum transsudare ceram in intestinorum cava integris manentibus venis. Unde ergo sole lucidius patet, non omnes venas sua contenta recipere ex arteriis; cum experimentis constitit, chylum ab his venis absorberi, & in venam portarum duci, veluti ex lacteis in venam subclaviam. Unicum adhuc pro meo lubitu in medium referam experimentum, reliqua, quia non opus habeo plura adducere, mihi idiotæ ac semi latinis meis collegis servabo.

Ligetur arteria mesenterica in bené pasto animali, ut nil sanguinis ex hac in venam mesentericam venire possit, dulci apparatu reperire erit, venam mesentericam materiâ chylosâ ex intestinis impleri: quo ergo probatur, dari venas non solum ex arteriis, sed & ex aliis corporis partibus liquorem haurientes.

Aliorum

Aliorum præter hæc osculorum fateor me haud conscium esse &c. Quibus insensibilem exhalationem repugnat, quasi omnes arteriæ & venæ per inosculationes sibi necterentur, ac nullibi essent apertæ, quod manifestius adhuc ex propriis his Auctoris effatis liquebit, dicentis *adeòque inquinantem materiam ex aëre haustam, ac in venis receptam, ex arteriis in has transfusam esse, nihilque ex venis ad corporis peripheriam vehi.* Antequam tamen aggrediar veritatem hujus penitius explorare, salubre videtur præfari, quid sint arteriæ, quidque venæ, quia, ut in multis, sic quoque in harum definitione discrepare possemus. Nobis enim vasa cordi adferentia venæ, deferentia verò arteriæ dicuntur; quæ definitio an apud Enchusanos, uti apud nos, aliarumque urbium medicos, valeat, nescio. Interim nunc rem ipsam intuebor.

Primo vascula minutissima in cutim desinentia arteriosa lymphatica in fine esse aperta, liquebit, quod hæc sua contenta superflua, & inutilia ibidem deponant, &

& ſecundò ſi illorum motus inſtigetur per aſſumpta ſudorifera, teſte defluente ſudore ipſo. Quod autem ex venis nil feratur ad corporis peripheriam, maximam Auctori fidem habeo, quia ſecundum noſtram definitionem, venæ ſunt vaſa cordi adferentia: ſi hæc humores pellerent ad corporis peripheriam, appoſito ſanè munere operarentur: ſed abſorptioni ac inbibitioni deditæ ſunt, quas in cute incipientes ibi apertas inveniri, ipſa hæc earum operatio comprobat, quia diuretica, purgantia, venena, multaque alia corpori externè applicata interné operantur. Undenam alias hoc contingeret? undenam hæc medicamenta cuti applicata interné ſuos ita ſortirentur effectus, niſi per minutiſſima vaſa lymphatica venoſa abſorberentur? quænam alias eſt ratio tam promptæ exſiccationis humoris applicati ad partem inflammatam, niſi venarum abſorptio? nonne virus variolarum, omniumque contagioſorum morborum ſuo attactu afficit adſtantes?

XXXIV. Hoc nunc Auctor laudabili processu Epidemici hujus affectus indagationem Cel. Profess. supra descriptis argumentis, ac tanti Doctoris gloria dignissimis ratiociniis, non tamen minores ab hac, quam quidem Cel. Profess. ab altera parte, varias passis litigationes, ut ut in propatulo est, negavit. Hac ergo indagatione dimissa, animoque morem necdum satis gessisse visus, omni conamine curativam ejus indicationem, spirituum penuriâ laboranti haud dissimilis aggrediendo, divellicandoque istius medicamentorum virtutes pergit. *Sal ammoniacum esse sal commune acerrimum, utpote ex urina, fuligine, & sale communi compositum,* Quasi hic sal ingredientium
S. LVI. respectu redderetur acerbior: pro eo, quantum conficitur ex urina, tantum augeri ejus acrimoniam non video, prout hæc constat ex mera aqua, & ratione victus, ex sale marino, ut itaque evaporatione requisita solus in fundo relinquatur sal maris.

Quænam specialis huic sali sit acrimonia,

nia, ut hoc quotidie veſcimur, cuique notum eſt; neque me latet, ex hujus admiſtione ammonniacum ſal tam acre non reddi, quam ab Auctore depingitur quaſi cauſticâ indueretur natura. Nunc ad fuliginem quod attinet, nonne unum corpus ab admiſtione alterius priſtina ſæpè exutâ ſuà virtute ac indole, & ratione adjectæ materiæ, aut acrius aut mitius evadit? imo materia acris acri miſta aliquando fit mitior. Sal nitrum cum carbone & ſulphure combuſtum facit ſal alkali fixum, febribus ardentibus uſitatiſſimum ſalem polychreſtum: idem verò ſal nitrum, ſi deſtilletur cum arena per retortam, reddet ſp. nitri, ſeu aquam fortem, menſtruum iſtud fortiſſimum duriſſima metalla ſolvens. Adeòque hæc Auctoris conſequentia neutiquam ammonniaci ſalis acredinem probat, quantum hæc ejus compoſitione reſpectu ingredientium miſcelæ deſumpta ſit: quia ex admiſtione ſuperioris ſulphuris nimirum cum nitro iſtud mitius omnino redditur. Quod enim ſulphur materia ſit

arenâ acrior, confirmat ejus productum, accensum quippé sulphur exhibet cognominatum hujus spiritum sulphuris per campanam, cunctorum acidorum acidissimum. Quid autem arena? Hisce itaque præmissis extraxit suam conclusionem & ait, *quo pacto jam hoc tenue & acre remedium acre & tenue malum corriget?* addens §. LXIII *in omnibus contrarietas remedio est, in hoc verò morbo similia similibus corriguntur & tenuia, acria & volatilia, tenuibus, acribus & volatilibus emendantur & evacuantur.* §. LXII. *adeò ut ne ovum ovo similius sit, quam hic loci materia morbi medicamento.* Sed unde quæso illustrissimus ille chymista Stochius hanc sic dictam generalem regulam tam auguste deprompsit, acria acribus, tenuia tenuibus, volatilia volatilibus omni dote, natura, operatione & qualitate esse similia? an noverit illum corpus oleo vitrioli acrius, ac qualitate tenuius, durissimorum metallorum poros perpenetranti, similiter virtutes liquoris tartari seorsim examinatæ ac simul sumptæ, æque tam vehementis, omni

dote,

dote, quò ad requisitas qualitates sibi similes, nisi quod unum alkali, alterum verò sit acidum. Hæc itaque duo guttatim sibi committantur; tunc juxta auctoris sententiam deberet hæc miscela acrior fieri, quam separatim unumquodque antea. Sed vid. quid dicit Cel. Profess. BOERHAVE in sua Chymia Tom. secund. pag. 416. editio Anni 1721. in contrarium tendunt, contrarium quoque operantur, hæc enim duo corpora antea acerrima, tactuque horribilia, nunc præcipitatione hanc virulentiam commutarunt in salem, tartarum vitriolatum dictum, minime nocivum.

Similiter spiritui salis ammonniaci si addatur sp.acid.acerrimus, extinguetur tota istius volatilis vis, & transferetur in salem neutrum fixum.

Ad istud ergo *quo pacto hoc tenue remedium, tenue malum corriget*? dico, sicuti acre acidi extinguit acre alkali, & acre alkali acre acidi, sic quoque virtutes salis ammoniaci additione salis alicujus alkali instigatæ, agiliores & volatiliores

non quidem acre morbosum omninò extinguere, verum aliquantulum corrigere, ac sua volatilitate istud arripiendo proprioque stimuli motu ducendo ad corporis piripheriam ibidem eliminare. Præter hæc Auctori demonstrandum ac probandum foret, materiam morbi & medicamen sibi esse æqualia, *ut ne ovum ovo* inquit *similius* Sed unde hoc habet, an occulta aëris miasmata §. meo x. descripta, ac invisibilia tam accuratè perspexit? ulterius *in omnibus contrarietas remedio est.* Quis hoc unquam generaliter in omnibus ajebat? quo ad multos morbos id fieri concedo, in omnibus autem nego. An membrum inflammatum frigori exponeret? nonne hoemoptöe per institutam venæ sectionem compescitur? Diarrhœa tollitur purgantibus? an partem nimio frigore congelatam prudens medicus igne resolveret? & sic vicissim.

XXXV. Quo nunc Auctor sequentibus chymicarum operationum processibus tam densa rerum caligine obfuscatus, carioso nimis tot tantisque chymicorum

pro-

productis onustam vertens revertensque gubernaculo navim, potiturus sit portu, evincet temporis mora. *Sic oleum vitrioli nitro affusum præcipitat, vel secedere facit spiritum nitri.* S. LVII Præter quod dicam me sane ratiocinando id nusquam concepisse, quomodo ol. vitr. præcipitaret nitrum: primò, antequam nitrum ol. vitrioli posset præcipitare, hoc prius solvi debuisset, dein prolabi. Quem autem anili huic figmento crediturum æstimavit? unus idemque liquor unum corpus prius solidis suis vinculis liberaret, idemque secedere faceret: mirabile visu! altero *vel secedere facit spiritus*, per consequens vel Auctori sp. nitr.: & nitrum unum est; vel horum confusione nasceretur spiritus nitri, miram præcipitationem! institui hunc eundemque Auctoris processum, sed minime ut per hunc tanquam majus scientiæ meæ caperem incrementum, etiamsi hanc vix vulgarem dijudicem, quoniam, ut ex supradictis constitit, hæc perpetuâ lege naturalium rerum naturæ adversaria fieri non posse crede-

dide-

dideram; verum ut & ratione, & experimentis unicuique hujus rei falsitas innotesceret. Jussi itaque Pharmacopolæ ℥ß. ol. vitr. addi ʒj. nitr. pulv. quo facto duo hæc medicamina sibi per integram noctem commisi: proximo mane rediens ne quidem ullam solutionis, multo minus præcipitationis vestigium attestans ipse Apothecarius animadvertimus. Huic tamen fateor, Auctori licitum videri dicere, nos experimenta hæcce haud benè manu cepisse; sed cur istis majus esset arcanum, quam huic Cl. Cel. Domini BOERHAVII Chymiæ tom. secund. p. 530. No 4 mercurium spirit. nitr. solutum sp. salis præcipitare, quod de industria tentavimus candidam cernentes veritatem, soluto quippè mercurio quam primo ac addebatur spiritus sal. præcipitabat.

Cætera Auctoris chymicalia, quibus ostio pulsat emptorem quærens, ad alienas hinc hæc modo alias revehat oras, neminem enim, prout hæc melius, ac tutius absque defectu manu prima accipi possunt,

allicent:

allicent: Vid. Chymiam Cl. BOERHAVII tom. ſecund. pag. 530; qua docemur argentum ſp. nitr. ſolutum appoſitione cupri præcipitare, & ultimum ſolvi: admoto chalybe iterum præcipitari cuprum & chalybs ſolvitur, cui ſi admiſcetur ol. vitr. præcipitabit chalybem, & renaſcitur verum nitrum Hæc ſunt veriſſima Cl. BOERHAVII decreta; quæ expertiſſimo Chymiſtæ Stochio non ſatis videbantur, ſed addit chalybi ſolutæ lapidem calaminarem, qui præcipitaret chalybem: ſoluto lapidi calam: jungit ſal tartari, quo rurſus hic lap. præcipitaretur: ſi huic maſſæ, dicit, addatur ol. vitr. ſolvitur ſp. nitr. ſi iterum huic adjiciatur aq. reg. ol. vitr. manu mitteretur.

Quo nunc ſatis juſto harum chymicarum operationum inſtitutis promerito Auctorem nomine afficiam, ambigo: ſi eum mellifluo hoc Med. Doctoris vocabulo coronavero, ne ipſi cogitanti, me cognominibus ludere, bilem moveam, timeo: medici quippè veri de rebus ſcitu neceſſariis haud tam inſulſé ratiocinantur. Chy-

miſtam ſi dixero, ipſe ab Auctore forte fortuna dicerer mendax. Quid ergo? haud aptius Auctori vocabulum inveni quam hoc (cum dicat Cl. Profeſſ. remedium nimis Empiricum eſſe, hoc eſt tale medicamentum, quod ſolâ experientiâ comprobatur) Agyrtæ; omnia enim Auctoris experimenta mera empirica ſunt: atque circumforanei pro more ſemper unum alterumvé empiricum theatro exhibent, ut itaque plebeum vulgus allicerent.

XXXVI. Cœco hic Auctor impetu, ut in paludem vitulus, ruit in Epidemici
§. LVIII. Morbi peccantis materiei reſpectu aſſumtorum medicamentorum effectus, dicens *hic jam materia peccans fixior videtur facta quam anteâ.* Supponens ergo aliam morbi materiam, ſeu cauſam, aliaſque fuiſſe horum medicamentorum virtutes, ut alkali acido, ac acidum alkali, ſibi oppoſitas, ut ita unum exſtinguendo alterum, utraque virium ſuarum paterentur detrimentum: Sed videte quid dicet §. LXIII *in omnibus contrarietas remedio eſt.* In

morbis

morbis inflammatoriis alkali prædominat, curantur acidis, alkali extinguitur acido, ergo morbi causa fit fixior. Vicissim morbi ex acido tolluntur alkali, acidum extinguitur alkali, ergo morbi materies fit fixior. Conferatur huic contradictorius ille Auctoris §. LXII. ubi *ne ovum ovo* inquit *similius, quam hic loci materia morbi medicamento.* Si materia peccans & medicamentum sibi sint æqualia, quo ergo exstingueretur ac fixa fieret morbi causa? vel vera hæc conclusio est, vel tota medicina tanquam conjectura firmorum principiorum defectu vacillans hallucinatur.

XXXVII. Hæc itaque sunt L. A. quæ, tum suppressi nostrûm honoris, tumque Cel. Cl. ac Dilectissimi Profess. nostri innumera ab Auctore expertissimo Stochio scommata passi, insanis stolidisque ipsius contra Epidemici morbi curationem illusi ratiociniis, refocillandi ulciscendique ratione dicenda habui. Fateor quidem plura non incongrué ex sequentibus æque ac ex præcedentibus auctoris §§. expiscari

me potuisse, verum, quum nil novi, ... quod ab anterioribus non constitit ... quod nulla refutatione se ipsa damna... tia indigeant; silentio igitur cum aucto... §. LXI. præstat præterire, quam contr... eum, qui futili, insulsa, ac tam umbro... ratione luctatur, majorem pugnam ... strepitum movere. Etiamsi tot tan... que, evomendo exclamationes lydi... huic meo lapidi haud moram facio, veru... has omnino futiles, non rei, ast cl... incremento inservientes considera... pacifice huic impono

FINEM.

